

„лош ден, лошо небе“. За съпоставка, свързана с промяна в значението, могат да се посочат староиндийските форми (класически санскрит) *durdivasaḥ* или *durdinam* – ужасен ден, буря.

Представката **dus-* иначе не се засвидетелства на славянска почва. Тя обаче със сигурност е съществувала в праславянския (съответно предпраславянски) – първо, защото се среща в индоевропейски съседни диалекти (при това в прагермански също толкова добре, както и в праиндоирански) и второ, защото в славянските форми **sъdorvije*, **съčestije*, **съbožije* се съдържа индоевропейската представка *su-* (добр-)⁴, префикс, който се е противопоставял семантически на **dus-* и може да бъде открит само в такива индоевропейски диалекти, които познават също представката *dus-* (напр. в индоирански, гръцки, келтски и др.)

Ако предложеното тълкуване на праславянската дума **дъždъ* е правилно, то този субстантив е бил първоначално от *ju-*основа. Внимание заслужава и фактът, че производното прилагателно на гореспомнатото съществително име се явява в севернославянските езици (т.е. западно- и източнославянските) като **дъždъevo-* (пол. **dżdżowy*, *deszszowy*, чеш. *děšt'ový*, рус. дождевой), а в южнославянските езици като **дъždъevъno-* (бълг. *дъждовенъ*, сръбохърв. *daždevan*, словенски *dževēn*).

РУСКАТА ФОРМА СЕМЬ (СЕДЕМ) КАТО ОБЩОИЗТОЧНОСЛАВЯНСКИ ПРИЗНАК

Като звукови признаци, които са типични за източнославянските езици и не се наблюдават в никой друг славянски език, обикновено се посочват: 1. Пълногласието, т.е. съчетанията *oro, olo, ere, ele* (например в руските думи *корова, солома, берёза, селезёнка*); 2. Звукът *ѣ* произхождащ от съчетанието **dj* в случаи като руските *межа, вижу, хуже*; 3. Звукът *о*, произхождащ от началословната група **je*, например в руските думи *один, овин, ожина, озеро, осетр, осень, олень*. Към тези три признака⁵ трябва да се добави и един четвърти, а именно – общоизточнославянските *semь, semujь, setero* и т.н. за разлика от *sedь, sedmujь, sedmero* в останалите славянски езици. Формите със *semь* се появяват във всички източнославянски езици (руски – *семь*, белоруски – *сем*, украински – *сім*) и са единствените истински източно славянски: книжовноезиковата и диалектна руска лексикална единица *седмой* е заемка от църковнославянски. Формите на числителното *седем*, в които липсва звук *д*, са документирани в най-старите паметници на руската писменост – както в южноруските като (*дънии семь Изборник*)⁶,

⁴ О. НУЈЕР. *Listy filologické XLVI*, s. 181 ff.

⁵ Звукът *i* (от **ѣ*) в руските думи *дитя, сидеть, мизинец* не трябва да се причислява към изброените признаци, тъй като условията за неговата поява все още на се ясни, а и в лексемата *мизинец* (църксл. мѣзиньць) въпросното *i* се появява в езици, които не принадлежат към източнославянската група (напр. в български – *мизинецъ, мизинка*).

⁶ В оригинала заглавието на *Изборник* е дадено със съкращението *Sborn. Svjat*. Ръкописът е известен още като *Светославов (или Симеонов) сборник*. – Б. р.

1073, *семиднѣк Изборник*, 1076, *семѡе число Грегориански национален канон*, XI век), така и в северноруските (*въ годиниѣ семѣиѣ Остром. Ев., семочисльнѡю Новгород. Миней*, 1097). Най-изчерпателен запас от материали в тази сфера е събрал известният учен езиковед Измаил Иванович Срезневский. Гореспоменатите форми са предписмени, т.е. те са праруски.

Тълкуването на тази праруска звукова самобитност обаче не е съвсем сигурно. Праруската форма **semь* води началото си от предпраруското (всъщност раннопраславянско) **sebdm*. Развитието на съчетанието от две преградни съгласни обхваща два момента: 1. първата съгласна се асимилира от втората (**grepti < *gretti*); 2. възникналата по този начин дълга преградна съгласна се съкращава (**gretti > *greti*). Този процес очевидно се осъществява въз основа на общия закон за преместване на сричковата граница. (Срвн.: *Zeitschr. f. slav. Phil.* II, с. 119). Изпадането на кратка съгласна **d* пред *m* (Напр. при **pledme > pleme, vudme > vume*) е станало в западнопраславянските и южнопраславянските диалекти в процеса на уподобяване и редукция на групи от експлозивни съгласни – от една страна, след асимилацията **grepti – *gretti*, следователно **sebdmь – *seddmь* и от друга страна, пред съкращаването **gretti – *greti*, т.е. **seddmь – *sedmь*. В източнопраславянските диалекти изчезването на кратко **d* пред *m* е станало или пред асимилацията **pt > *tt* (следователно **sebdmь > *sebtmь > *semь*) или след съкращаване на дългите консонанти (т.е. **sebdmь > *seddmь > *sedmь > *semь*). Трудно е да се прецени коя от тези две концепции е по-вероятна. Едно обаче е сигурно: източнопраславянската форма **semь* е възникнала не под влияние на някаква специфична източнопраславянска звукова промяна, а посредством хронологична последователност от особени източнопраславянски звукови промени.

Въпреки това отсъствието на звук *d* в руското *семь* е специфичен общо-източнославянски признак, който трябва да бъде причислен към другите характерни особености, които споменах по-горе: *ž* в *межа* (рус.), *o* в *один* (рус.) и *oro* в *корова* (рус.).

Превод от немски: **Борян Янев**

ЗА НЯКОИ ОСТАНКИ ОТ ИЗЧЕЗНАЛИ ГРАМАТИЧНИ КАТЕГОРИИ В ОБЩОСЛАВЯНСКИЯ ПРАЕЗИК

1. Славянското *nevěsta*.

Думата *nevěsta* съществува в почти всички славянски езици и означава: 1. девойка вече сгодена с мъж, но все още неомъжена за него, или 2. неомъжена девойка, встъпила във възрастта, когато обикновено се омъжват.

Задоволителна етимология за тази дума все още не е предложена. Опитвали са се да я тълкуват като съставена от отрицанието *ne* и някаква